

С. В. Філіппова

д-р екон. наук

О. С. Балан

канд. техн. наук

м. Одеса

ЩОДО ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ДОСЛІДЖЕНЬ МОЛОДИМИ ВЧЕНИМИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

В сучасних умовах промисловість України потребує значного фінансового поштовху. Аналіз наукових праць показав відродження та появу нової хвилі праць з тематики класифікації та залучення інвестиційних ресурсів, оцінки інвестиційної привабливості підприємств, регіонів, країни. Насправді, під час та після економічної кризи наукове суспільство заздалегідь готується до майбутнього розвитку, проте не варто забувати, що під час останніх економічних катаклізмів змінюються не лише підприємства чи їх стратегії розвитку, а й їх зовнішнє середовище. Нажаль, в більшості праць вітчизняних молодих вчених в якості основних гіпотез пропонується використання методик «старої» вітчизняної та зарубіжної школи в нових умовах, що є логічним, проте при цьому авторами не враховуються цілі та побажання інвесторів, і як наслідок новітні тенденції практичного бізнес планування та реінжинірингу проєктів. Все вищевказане робить актуальним розгляд основних напрямів подальших досліджень цього напрямку.

Питанням розвитку інвестиційних процесів та залучення інвестиційних ресурсів приділяли увагу такі вчені як О. І. Амоша, В. М. Аньшин, І. В. Сергеев, О. Д. Данілов, І. А. Бланк, І. М. Бойчик, А. А. Пересада, Л. І. Шваб, С. Ф. Покропивний, М. І. Бондар, В. І. Осипов, О. Є. Кузьмін та ін.

Сучасні дослідження вчених ведуться за такими напрямками, як дослідження сутності та класифікації інвестицій, дослідження рівнів та методології оцінки інвестиційної привабливості підприємства і інвестиційних проєктів, дослідження підходів щодо залучення інвесторів.

Вивчаючи публікації окремих авторів за першим напрямком, щодо класифікації інвестицій, спостерігається така картина, що кожна з них виявляється не повною, тобто перелік за деякими класифікаційними ознаками взагалі не наведено. Найбільш повної за переліком класифікаційних ознак виявляється (вже «класична») класифікація запропонована І. А. Бланком [1,2]. Вона складається із п'ятнадцяти класифікаційних ознак.

Спроби деяких молодих вчених [3,4] дослідити сутність та класифікації інвестицій носять системний та обґрунтований характер, проте, автори не достатньо приділяють уваги практичним особливостям сучасного інвестування. Так, наприклад, ще у 2004 році Бланк І. А. навів такі критерії класифікації інвестицій як «рівень ліквідності», «рі-

вень доходності», тощо, відсутні в сучасних дослідженнях. Практично важливим і доцільним було б використання в сучасних класифікаціях таких його критеріїв як «ступень залежності (залежні, автономні) «та «залежність провадження (незалежні, залежні, взаємовиключні)», тобто в сучасних умовах потрібно приділяти більшу увагу практичним випадкам одночасного провадження декількох інвестиційних проєктів. Тобто пропонуємо розглядати інвестиційний процес на промислових підприємствах не «взагалі» (чи з позиції макрорівня), а з позиції керівництва підприємства [5]. Замало уваги приділяється такої категорії як інвестування в нематеріальні активи», що стають з кожним днем все більш актуальними та дорожчими.

Відзначимо, що важливо враховувати той факт, що реальні (капітальні) інвестиції промислових підприємств можуть бути різноманітними і по суті знаходяться не тільки під класифікаційною ознакою «за об'єктами вкладення». На практиці вони можуть бути і власними, і залученими, і державними, і приватними, прямими, внутрішніми, зовнішніми, низько ризиковими, високо ризиковими, валовими, чистими, нетто-інвестиціями, тощо [6].

Сучасні розробки щодо класифікації інвестицій достатні для вітчизняних підприємств взагалі, проте для виробничих підприємств (а саме такими є промислові підприємства), де за статистикою використовуються саме «реальні» інвестиції, є потреба подальшої доробки саме класифікації реальних (капітальних) інвестицій з позиції «з серії виробничого підприємства» і подальшого використання цієї класифікації у побудові організаційного, облікового, методичного забезпечення механізму прийняття інвестиційних рішень виробничих підприємств.

Другий аспект, який досліджує сучасний молодий вчений є рівні оцінки інвестиційної привабливості інвестиційного проєкту, проте у відповідних роботах наводяться лише посилання та описи, а розробки як і раніше стосуються інвестиційної привабливості підприємств, а не проєктів. Тобто науковці усвідомлюють можливість впливу на цю категорію, проте практичних розробок ще замало.

З практичного досвіду слід зауважити, що перераховані категорії входять до переліку першочергових питань іноземних інвесторів під час розглядання інвестиційних проєктів. Окрім того, вони вкрай актуальні саме для промислових підприємств.

Третім відродженим напрямом сучасних досліджень є оцінка інвестиційної привабливості підприємства. Сучасні публікації мають і висновки по існуючих методах оцінки і рекомендації по їх використанню в умовах після кризового відродження підприємства. Проте, даний напрям досліджень вже досить відомий та достатньо пророблений. Так, звичайно, підприємства потрібні змінюватися, проте науковці зовсім залишають без уваги процес зміни самих інвесторів, які після економічної кризи стали ще більш уважними до можливих ризиків інвестиційних проектів.

З позиції практиків інвестиційного процесу сучасний науковий погляд на проблему інвестиційної привабливості є досить однобічним оскільки з цієї позиції інвестиційна привабливість підприємства не тільки не актуальна, а призводить до необхідності враховувати в оцінці привабливості старих проблем, що отримані підприємствами ще з радянських часів. Так наприклад незначне на перший погляд питання наявності у підприємства комунікацій або права власності на землю, на яке всі керівники підприємств зухвало відповідають «все добре, все є...» насамперед розглядається інвестором дуже прискіпливо. По факту — комунікації старі, їх руйнація призведе до зупинки підприємства. Це ризик. Право власності на землю майже не існує — незважаючи на розмір та вагомість великих підприємств їх все частіше виносять за межі міст чи намагаються закрити.

В цих умовах вважаємо доцільним і більш сучасним в майбутніх наукових роботах приділяти увагу питанням оцінки привабливості інвестиційного проекту як самостійного бізнесу, в якому старе підприємство є засновником і гарантом платіжної спроможності, так би мовити «килем яхти», який є і вкрай важливий, проте майже не передає своєму новому бізнесу негативні показники але залишає можливість впливу на інвестиційний проект. Проте у цьому випадку виникає гостра необхідність розробки методик виділення окремого фінансово-незалежного бізнесу без втрати управління з боку материнського підприємства, і в цьому теж є широкий шлях подальших досліджень молодих вчених.

Продовжуючи розгляд оцінки інвестиційної привабливості, слід зауважити, що найбільш часто вченими вказуються три цілі інвестування промислового підприємства: підвищення ефективності діяльності за рахунок заміни устаткування, створення виробництва нових виробів для виходу підприємства на нові ринки, задоволення вимог стандартів екології, безпеки, тощо. Цілі є достатніми, проте для «радянських» та «старих» підприємств вони є «заважками» під час провадження інвестиційних проектів, адже потребують обов'язкового включення багатой фінансової, технологічної, управлінської «історії» підприємства до описової частини документів інвестиційного проекту (рис. 1).

Запропонуємо рішення, вже апробоване нами на таких Одеських підприємствах як «ДП «Радіалка», «ТОВ ГСКБ Одесагрунтотмаш», «ТОВ Біофуеленерджи» — додамо для таких підприємств четверту ціль — створення нового бізнесу (кардинальна диверсифікація) шляхом створення дочірніх та інших підприємств та провадження на них нового інвестиційного проекту, так би мовити з чистого аркушу (в іноземному варіанті — «зелена галявина»).

В цьому випадку інвестора цікавить лише технологічна новітність, досвід роботи топ-менеджменту, су-

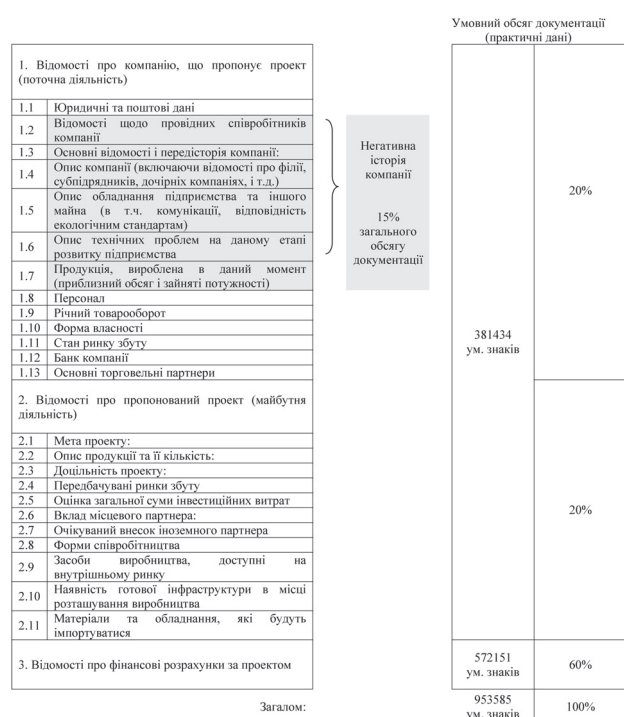

Рис. 1. Структура типової документації реального інвестиційного проекту «радянського» підприємства, підготовленого для іноземного інвестора (джерело — власна розробка)

часність методик бізнес планування, прогнозний рівень доходності бізнесу, гарантії повернення кредиту (у випадку часткового залучення інвесторів).

У випадку використання цього підходу ми отримуємо ще й додаткові «плюси» — розробникам інвестиційного проекту не потрібно включати фінансовий план великого, складного, та й прямо кажучи не дуже прибуткового підприємства у фінансовий план інвестиційного проекту, тому майже вдвічі скоротиться обсяг розрахунків. За умови використання зазначеної методики для окремого інвестиційного проекту отримуємо близько шістдесяти вихідних показників інвестиційного проекту. Без використання цієї методики — втричі більше (на практиці від двохсот до трьохсот п'ятдесяти). Звичайно, такий проект потребує як на стадії розробки так і на стадії провадження додаткових людських ресурсів, отримує додаткові ризики, тощо. Тому створення дочірнього інвестиційного проекту наразі є достатньо ефективним шляхом додаткового залучення інвесторів.

Наступний аспект інвестування, який розглядають молоді вчені — це вибір інвестора. Наприклад, Феєр О. В. в своєму дослідженні [4] пропонує «.. залучати такого інвестора, який бажає вкладати в нього кошти і працювати на довгострокову перспективу». Вважаємо, що підприємства України і кількість інвесторів зараз не в тому стані, щоб обирати інвестора, адже вказаних реальних інвесторів не існує, — існують інвестори, які бажають отримувати прибуток, тому потрібно приділити увагу розробці методик сполучення практичних інтересів інвесторів та потреб і можливостей вітчизняних підприємств, тобто допомогти представляти проекти підприємств в такому вигляді, який був би максимально привабливим для інвесторів.

Таким чином, основні напрями подальших досліджень на сучасному етапі розвитку економіки країни дик-

туються виключно існуючою ситуацією на промислових підприємствах України. Подальші дослідження будуть результативними лише за умови більш тісної інтеграції наукової діяльності з виробничими підприємствами та фінансовими установами. У цьому випадку науковці можуть і повинні стати ефективним сполученням між представниками фінансових та виробничих структур за для успішного розвитку інвестиційних процесів, що в свою чергу позитивно впливатиме на економіку країни в цілому.

Література

1. Бланк І. А. Інвестиційний менеджмент : учбовий курс / І. А. Бланк. — К. : Ельга-Ніка-Центр, 2002. — 488 с.

2. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент : учбовий курс / І. А. Бланк. — К. : Ельга-Ніка-Центр, 2004. — 656 с.

3. Андріанов Ю. О. Оцінювання та формування інвестиційного потенціалу машинобудівних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підпри-

ємствами (машинобудування та приладобудування)» / Ю. О. Андріанов. — Л., 2010. — 23 с.

4. Феєр О. В. Залучення та використання інвестицій на машинобудівних підприємствах: дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О. В. Феєр. — Л., 2011. — 192 с.

5. Філіппова С. В. Розділ 8. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття інвестиційних рішень в системі конкурентоспроможності регіону (стр. 239–280) в монографії: Формування конкурентоспроможності економіки регіону Українського Причорномор'я: Монографія / С. В. Філіппова, О. С. Балан ; за редакцією академіка НАН України Б. В. Буркинського. — Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2012. — 526 с.

6. Філіппова С. В. Методологічні підходи до класифікації інвестицій / Філіппова С. В., Балан О. С. // Праці Одеського політехнічного університету : науковий та науково-виробничий збірник. — Одеса, 2011. — Вип. 3 (37). — С. 134–138.